

Galeb

Mladinska revija

VSEBINA

Ivan Matičič: Svarunjevo bratstvo	33
Ludovika Kalan: Veverica	37
I.T.C.: Kako smo leta 1943 ustanavljali slovenske šole	38
Kotiček za najmlajše: Vera Poljšak: Miklavževa	40
Prir, Črtomir Šinkovec: Pesek in velblod	41
Fran Roš: Kostanje	42
Vlado Firm: Koza Meka	43
Podobe iz preteklosti: Vojan Arhar: Nesnažnost in požari, nadloga srednjeveških mest	44
Danilo Gorinšek: Sladkosnedec	45
Vojan Arhar: Križevanje	45
Naši kraji in ljudje: L.A. Laskavo priznanje UNICEF Eriki Košuta	46
Novosti na knjižni polici: Oton Župančič: Lahkih nog naokrog, Vid Pečjak: Pobegli robot	47
Gremo v gledališče: Adrijan Rustja: Pavel Golia: Jurček	48
Zapojmo veselo: Pavel Golia: Jurček	49
Filatelija: Helena Magajna: Kakšne znamke zbiramo	50
Stana Vinšek: Kdo je to?	51
Kajetan Kovič: Ladja	51
Poskusimo tudi mi: Okenska ptičja krmilnica	52
Sport: Ivan Furlanič in Mario Šusteršič: Športna društva pred petdesetimi leti v spominih Rika Pertota	53
Šolariji pišejo	54
Urednikova pošta	55
Za bistre glave	3. stran platnic

Ilustracije za 2. številko Galeba so naredili: Robert Hlavaty (str. 41, 45), Marjanca Jemec-Božič (str. 51), Leon Koporc (str. 51), Božo Kos (str. 45), Klavdij Palčič (str. 42), Jelka Reichman (str. 37), Bine Rogelj (str. 43), Ive Seljak (str. 33-37), Magda Tavčar (str. 40).

Priloga: Prometne zveze na Goriškem - besedilo: Milko Rener, slike: Lojze Abram. Obrtniški poklici v Trstu v 14. stoletju - besedilo: Evgen Dobrila, risbe: Klavdij Palčič.

Popravek - Na prvi strani 1. številke Galeba se je vrinila neljuba pomota. Podpis šolskega skrbnika pod prevodom pisma se pravilno glasi dr. Pericle Fidenzi in ne Paride. Šolskemu skrbniku se oproščamo.

**LETNIK XXI.
ŠTEVILKA 2
NOVEMBER '74**

Mesečnik (8 številk)

Izdaja:

Založništvo
tržaškega
tiska, Trst

Glavni urednik:

Lojze Abram

Odgovorni urednik:

Albin Bubnič

Uredništvo in uprava:
Ul. G. Amendola 12
34134 Trst - tel. 41 55 34

Tisk:

Graphart, Trst

Naslovna stran:

Suzana Škarab

5. razred

osn. šole na Repentabru

Posamezna številka:

250 lir

Letna naročnina:

2000 lir

Galeb je registriran na sodišču v Trstu pod številko 158 od 3. maja 1954

Galeb je včlanjen v zvezo periodičnega tiska USPI (Unione Stampa Periodica Italiana)

Ivan Matičič

Riše Ive Seljak

Svarunjevo bratstvo

21. Slednjič zadonijo rogovi in kličejo bratstva k sveti daritvi. Radovinovo bratstvo se zbira okoli mogočne tise v bregu, kamor ženejo starešine svojo daritveno žrtev. Čeprav kozel hudo renči, mu močne roke povžejo noge z uvitimi trtami, nakar ga polože na grmado. Tikožit, Radovinov prvenec, mu položi rezilo pod vrat. Kmalu zatem brizgne kri po grmadi - in pobožna množica spodobno skloni glavo. - Tišina. Črede so obstale v bregu, glave so dvignile gor proti grmadi, od koder prihaja vzdih daritvene žrtve.

20. Glavar se pokloni vzhajajočemu soncu in z dvignjenim glasom prične moliti jutranjico Svarogu, Daždbogu, Soncu, Ognju, Zori in Danici. Po jutranjici se vrača ljudstvo k šotorom, kjer se pripravlja na proslavo Prebujenja. Vse, kar oblečejo, naj bo spodobno za praznik: srajce in krila oprane, jopiči očiščeni, kožuhni stepeni. Kdor ni spodobno opravljen, naj pazi na črede. Mladike, mladje, nalomite zelenih mladik! Kako bi brez mladja proslavili vigred! Čelnik Radovin si opasuje meč, desetnija si ovija sveže mladje okrog prsi.

22. »Podgnete ogn!« ukaže slovesno čelnik. Medtem že teče nekdo od šotorovega ognja, v roki vihti gorečo glavnjo. Brž spodnetejo suho grivino in protje pod grmado. Plamen se dvigne, Radovin se globoko prikloni proti soncu ter prične s slovesnim glasom: »Bratja! Prijidite, glavi vaša Slencu priklonite! I Vjesnu svjatoju v den Obujenja radostno počtim!« (Pridite, bratje, sklonite glave pred Soncem! In sveto Vesno na dan Prebujenja slovesno počastimo!) Bratstvo: »Poklonim se i te blagodarim, blaga Vjesno!«

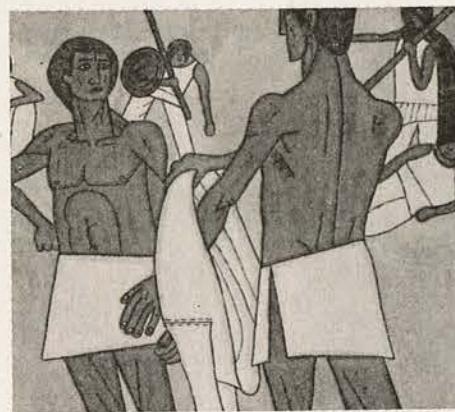
23. Čelnik: »Obeti naše nesem, dajušči klavno daždo našo. O, boginjo blaga, častnoju pamjet svetlo soveršim. Pesnju hvalnoju, veleglasnoju da voshvalim te, vopijušče: radujse, radujse!« (Prinesimo svoje obete, poklonimo svoj klavni dar! O, blaga boginja, obnovimo časten spomin, proslavimo te z gromko hvalnico, vpijoč: pozdravljenja, pozdravljenja!)

Bratstvo: »Radujse, Vjesno, radujse!« (Pozdravljenja, Vesna, pozdravljenja!)

24. Ognji grmad dogorevajo. Množice se sproste in si voščijo radosten praznik Prebujenja. Od družine k družini si hodijo voščit. Objemajo se in radujejo.

Potem se spravijo k prazničnemu obedu: slastni pečenki, pečeni kaši in medici. Zatem se ljudstvo pripravi na trizno. Mladinci bodo nastopili z bojnimi igrami, ki pomenujo ljudstvu najmikavnejši del praznika. Pomerili se bodo v streljanju. Brž loke in strelice v roko! Nastopijo pračarji.

25. Na vrsto prihajajo rokoborbe. Alo, junaki, izkažite se! Najmočnejši se sporimojo, k tem spadata zlasti Žitovit in Svetoshej. Jopič dol, srajco dol, da vsakdo lahko vidi njuno golo moč. Prsi, pleča, mišice rok in nog - ko dva bivola. Množica prekipeva od navdušenja. Postavita se na sredo trizniča in se prijazno oprimeta čez rame. Kdo bo močnejši? Ljudje ugibajo, starešinci stavijo za živinče, za meh medice. Celo sam Svarunja se pojavi med tistimi, ki stavijo, čeprav sam ne mara dajati nikomur prednosti.

26. Borca se opreta drug proti drugemu, ramo ob ramo, glavo ob glavo. Mišice nog se napno, roke se uločijo in sklenejo v silnem stisu na plečih. Nič ne zaleže, tilnika se ne vdata, noge se ne premaknejo. Drug v drugega zasajena rijeta z neznansko silo, kakor da hočeta drug drugemu izruvati zasajene noge iz tal. Množica napeto sledi. Ni spak, da bi tak pritisk ne omajal nog: vse štiri se prično sunkoma prestopati, telesi se bočita v ledjih in se zdaj sunkoma zazibljeta. Znova se upro noge in roke in nikamor jih ni moč premakniti.

27. Tako ostane to borjenje za merjenje moči neodločeno. Ljudje se oddahnejo. Sledi drugi del. Borca se objameta čez pleča in pas. Skušata drug drugega pridvigniti in vreči ob tla. Kaj ko oba tako trdno stojita. Sreča se nagiblje zdaj k temu, zdaj k onemu, dokler se končno ne zavrhita po tleh. Kdo bo na dnu? Borba postaja bolj in bolj napeta - in šele z veliko težavo se končno posreči Žitovitu, da spravi tekmeca podse. Ljudstvo vpije in maha, mnogi so za Žitovita, a tudi mnogi za Svetosheja.

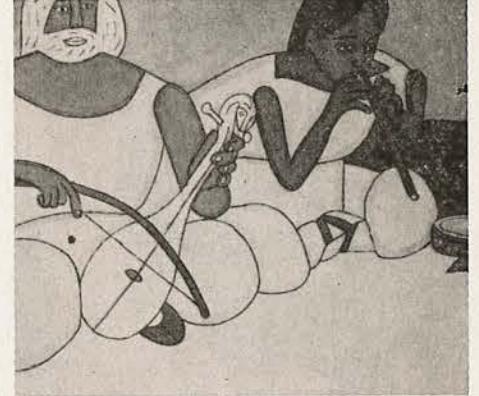

28. Zdaj spet Žitovit noče zaostati. K bivolu pristopi in se mu zarije s hrbotom pod silne prsi. Z rokami se oprime njegovih prednjih nog, z nogami se opre ob tla. Nato napne mišice in pridviga s hrbotom. Dviga, dviga, dokler bivol ne ostrmi s prednjim životom na hrbtu junaka.

»Ole sile, Žitovite!« - Množica vzhičena poskušuje, junak se pa prestopa in bivol mu sledi z zadnjimi nogami korak za korakom. Nekaj podobnega niso ljudje še nikoli videli, čeprav se ti robavsi pri vsaki proslavi nekaj drugega domislico.

29. S tem je bila trizna v kraju, čeprav bi hoteli razvneti boritelji še in še razkazovati svojo spremnost in moč. Mladinci se zakade vsi križem na borišče, kjer skušajo posnemati podvige poslednjih dveh. Ker jim ne uspe igrat z bivolom, rujejo mlada drevesa iz tal, lomijo debele kole na kolenih, bijejo se, lovijo, vlečejo debelo laneno vrv, plezajo na visoka debla - in še kaj drugega se lotevajo. Zasedajo bivola, skačejo po njem, skušajo se v urnem skoku čez grmovje, skratka: na igrišču nastaja popoln dirrendaj, vse križem vpije in se smeje.

30. Medtem se že oglašajo ob šotorih godci. Škripači se zbirajo. Privlekli so razna godala - in ljudstvo hiti vkup. Med sviranjem trobelj in piščali brenkajo na napete ovčje strune, a napihnjeni ovčji mehovi ječe, da je veselje. Ljudje si znova zataknijo na prsi svežega mladja pa zapojo: prvo na čast Vesni, drugo Živi, boginji za zdravje, a Ladi za rodovitnost. Lepo zategnjeno in slovesno pojo. Nato še eno o obljudljeni deželi, kamor vodijo pridno ljudstvo dobroi bogovi. Potlej znova zarajajo, rajajo in pojo, zraven mahajo z zelenimi vejicami.

31. Alo, ljubljenci, v kolo! Mladeniči, mla- denke in tudi žene in možje, sorodovinci in ves cvet Svarunjeve vojske! Glejte, kako je mladina zdrava in zala, kakor samo živo rastje. Zasukajte se, poskakujte! Novo pe- čenje se cvre na žarečini in novi mehovi medice so načeti. Dobraja vazn; Dobro srečo! Ljudje potiskajo medse Svetosheja in Žitovita, srečni so, da imajo taka dva junaka pri sebi. Vse jima ponuja medice in vsakdo ju skuša prijeti za roko, zlasti Žitovita; si- noči je ugnal risa, danes pa bivola.

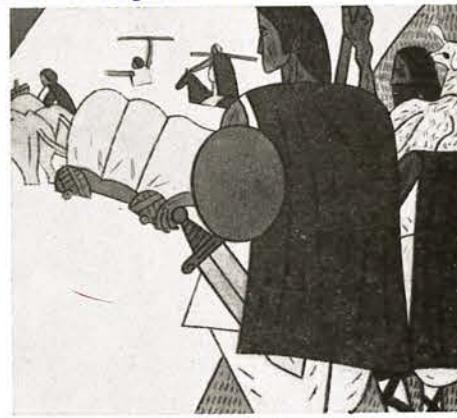

33. K izviru Aniže. Nekaj dni zatem je vojska odrinila dalje. Bilo je vse zopet sveže in spočito, kar je bilo prav, kajti pot je postajala težavnnejša in naporna. Lepo je bilo potovanje po uglajenih rimskeh cestah, po izhodenih potih je tudi še šlo; tu ob Muri pa čim bolj se dolina ozi in dviga, tem bolj postaja svet divji in nepristopen. Prednje krdele si mora delati gaz s sekiro, trebiti mora s poti vejevje in srobotje, ki se je razraslo čez in čez. Mimo tega leže tu navzkriž stara drevesa, a vmes mogočne skale, ki so se utrgale s strmine. Spričo tega vojska kaj počasi prodira.

32. starejši ljudje hodijo k svetim dre- vesom, kjer se poklanjajo in si lomijo vejice od posvečenega drevesa, ki ga je oblagoslovil dim žrtvenika. Dalje romajo više k svetim studencem, kjer se poklanjajo svežemu pe- pelu današnje daritve, pijejo posvečeno stu- denčino in se umivajo z njo, zahvaljujoč bo- gove za milost tega lepega dne.

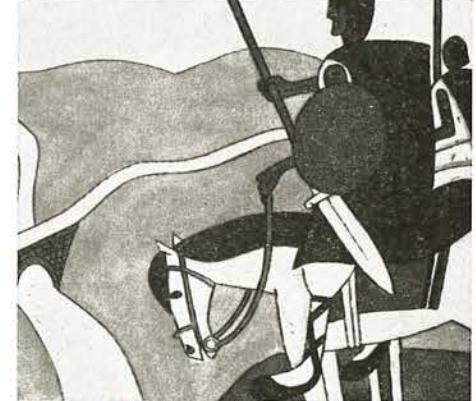
Vse do večernega mraka je trajala prazi- nična radost. Šele z nočjo se je polegla. Tedaj so družine mirno kramljale pri ognjih in o tem blagem dnev.

34. Prešli so na desni breg, kjer so la- godneje potovali. Zatem so se morali vrniti zopet na levi breg in zopet preskakovati. Nazadnje so zabredli v take nepristopne tesni, da ni bilo mogoče naprej. Otroci tonejo v divji travi, mnogi se kotalijo v kadunje in jarke, drobnica veka, dvigati jo je treba čez debla in skale, a z bivoli je še teže, okorni so in težki zraven tega morajo utirati pot še svojim sanem, gajijo naprej in trgajo silno srobotje. Kaj naj počno? Tu so pečine, tam pečine in slapovi, vrh tega še debla leže navzkriž, kakor da jim jih je kdo nalašč na- metal.

35. Svarunja venomer išče poti iz zagate Res ima pri roki število junakov, ki se ne ustrašijo prevaliti nobene skale, a pečin ne morejo premakniti in tesni ne razkriti. Zato mora vsa vojska čez strm in goščo po ovin- ku, da se izogne tesnem in pečinam. Ni lahko z vso vojsko in navlako gaziti tod. Da niso bili starešini z vojvodo na čelu takod odločni in žilavi, bi celotno bratstvo omagalo ali se moralо celo vrniti. Trnjeva jim je pot v to obljudljeno deželo, a še trša jim bo, preden pridejo do cilja. Nič ne vedo, kaj jih še vse čaka, kakšni napori, kakšne težave.

36. Včasih omagajo kar sredi dneva in ne morejo naprej. Na mestu morajo počivati do naslednjega dne. Končno so prišli do rimske ceste. To je bila vojaška cesta, ki je peljala iz Virunuma in Noreje v Karantaniji tu sem čez Muro in dalje naravnost čez Nizke Ture na Anižo in tja gor na Donavo. Zidani most čez Muro so občudovali, kajti do tu so bili vsi mostovi porušeni. Svarunja je pa le vedel, da ta cesta ni prava, mrtva je, s travo porasla. Nekaj konjskih sledi se vidi, to je vse. Odkar so Sloveni porušili noriško prestolnico Virunum, so vse ceste zamrle.

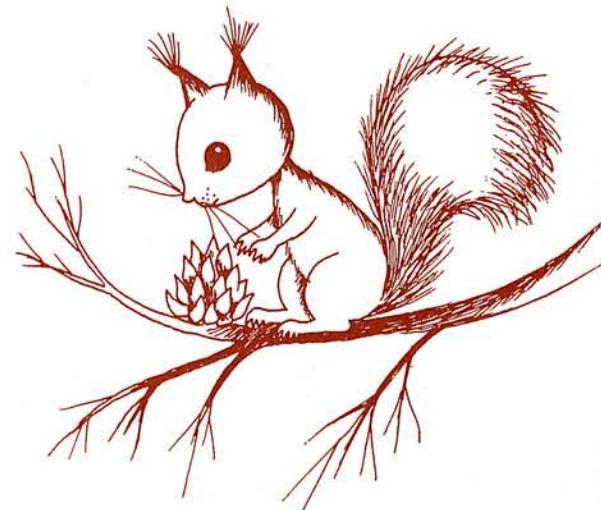
Ludovika Kalan

Veverica

Na staro smreko v temnem gozdu
je padel zadnji sončni žarek.
Na veji gibčna veverica
je urno smukala češarek:

»V svoj domek med želode, žire
in sadje ga bom skrbno skrila,
da z njim bom v dolgi, trdi zimi
želodček lačen tolažila.«

Mrači se, hladen veter piha.
»Le hitro v gnezdo!« je mukljala.
»S košatim repkom se odenem
in kmalu bom sladko zaspala.«

Ilustr. Jelka Reichman

I.T.C.

Kako smo leta 1943 ustanavljali slovenske šole

Letos poteka že 31 let od ustanovitve slovenske šole na Primorskem. Takoj po razpadu fašistične Italije leta 1943, je Pokrajinski narodni odбор za Slovensko Primorje dal pobudo za ustanovitev slovenskih partizanskih šol. Pokrajinski šolski nadzornik tovariš Zdešar in pokojna učiteljica Mara Samsa, znana tržaška pisateljica in kasneje ustanoviteljica Galeba, sta začela romati od okrožja

do okrožja in dajala potrebna navodila za ustanavljanje slovenskih šol na osvobojenem ozemlju in na ozemlju pod nemško zasedbo. Uspelo jima je, in v nekaj mesecih se je na Primorskem v zasilnih šolah že začel pouk v slovenskem jeziku. Največ težav je bilo z učiteljskim kadrom. Prostovoljno so se zbrali poklicni učitelji in pozrtvovalna mladina, da bi slovenskim otrokom oskrbeli šolo in pouk v materinščini. Bodisi učitelji kot učenci so močno pogrešali knjige in ostale učne pomočke. Knjige so iskali pri tistih družinah, ki so jih imele skrite na podstresnih ali v kleteh. Od vsepovsod so zbirali potrebni material, da bi lahko čim prej začeli s poukom, kajti v letih 1942 in 1943 v nekaterih krajih sploh ni bilo šole.

Še se dobro spominjam, kakšno veselje in navdušenje sta vladala v neki šoli za Miklavževanje leta 1943. Za to priložnost smo vsi, tako mladina, kot starejši, skušali pripraviti čim popolnejši program. Tedaj sem po naključju našla zbirko Gregorčičevih pesmi, iz katere sem izbrala pesem »Veseli pastir« za program. Določila sem primernega učenca, ki je predstavljal veselega pastirja z

Henrik Zdešar, pokrajinski šolski nadzornik za Primorsko Slovenijo.

ukriviljeno palico v roki in za trakom šopek cvetic. Ob izvajjanju te pesmi se je marsikom orosilo oko, da lahko po tolikih letih fašističnega zatiranja posluša slovensko besedo, v svesti si, da sedaj lahko svobodno učimo našo mladino v slovenskem jeziku. Na koncu prireditve je Miklavž obdaril učence s skromnimi darili.

Večkrat nas je presenetila kakšna hajka, kajti nemška vojska ni priznašala. Spominjam se učiteljice Jelke, ki je morala zbežati, ko je opazila, da prihajajo Nemci. Nemci so jo zagledali in začeli streljati nanjo. Krogle jo je zadela v zapestje desne roke. Jelki je uspelo zbežati in med potjo se je skrila v grmovje za ograjo, kjer je negibno obležala, dokler se ni stemnilo. Šele tedaj je s hudo ranjeno roko nadaljevala pot. Dolgo je tavala v noči, ker ji je bil kraj neznan, sama pa ni bila iz tistih krajev doma. Bilo je že pozno, ko me je sosed poklical. Psi so predirno lajali in spraševal se je, kaj naj bi se bilo zgodilo. Kmalu nato sva zaslišala ihtenje. Namenila sva se tja, odkoder je prihajalo hlipanje, in našla ubogo Jelko z okrvavljenou roko. Bila je vsa izčrpана. Pospremila sva jo do najbliže hiše, kjer nam je povedala, kaj se ji je pripetilo. Bila je zelo bleda, ker je izgubila mnogo krvi. Obvezali smo ji roko in jo kasneje pospremili do javke. Tam so jo prevzeli kurirji ter jo odpeljali v partizansko bolnico »Zalesje«. Kaj se je kasneje z Jelko zgodilo, nisem nikoli več izvedela.

Nekaj mesecev po tem dogodku so Nemci požgali vas in šolo, v kateri je poučevala pridna Jelka. Tako so se Nemci mnogokrat maščevali nad slovenskim narodom.

Pred nekaj leti sem šla mimo novozgrajene šole. Na njenem dvorišču

je bilo vse polno šolarjev in ko sem pomislila na žalostni dogodek 18. maja 1944, se mi je srce kar stisnilo.

Časi so se spremenili. Preteklo je že 31 let in mnogo mladine, ki se je tedaj začela učiti v materinščini, je pozneje dokončalo tudi višje šolanje. Nekateri so celo dosegli visoke po-

Mara Samsa, pokrajinska nadzornica za večerne tečaje in organizatorka obnovljenega slovenskega šolstva na Primorskem.

ložaje. Med takratnimi partizanskimi učitelji je bilo tudi mnogo takih, ki so žrtvovali življenje. Trdna volja, trpljenje in velika, nesebična pozrtvovalnost teh učiteljev pa so rodile zaslužene sadove in dosežen je bil postavljeni cilj: ustanovitev slovenskih šol na Primorskem.

Kadar se danes po dolgih letih spet srečujemo z učitelji in prosvetnimi delavci, smo ponosni na naše takratno delo in čutimo v sebi veliko zadoščenje za vso ljubezen, ki smo jo posvetili našemu narodu v tistih težkih časih.

Kotiček za najmlajše

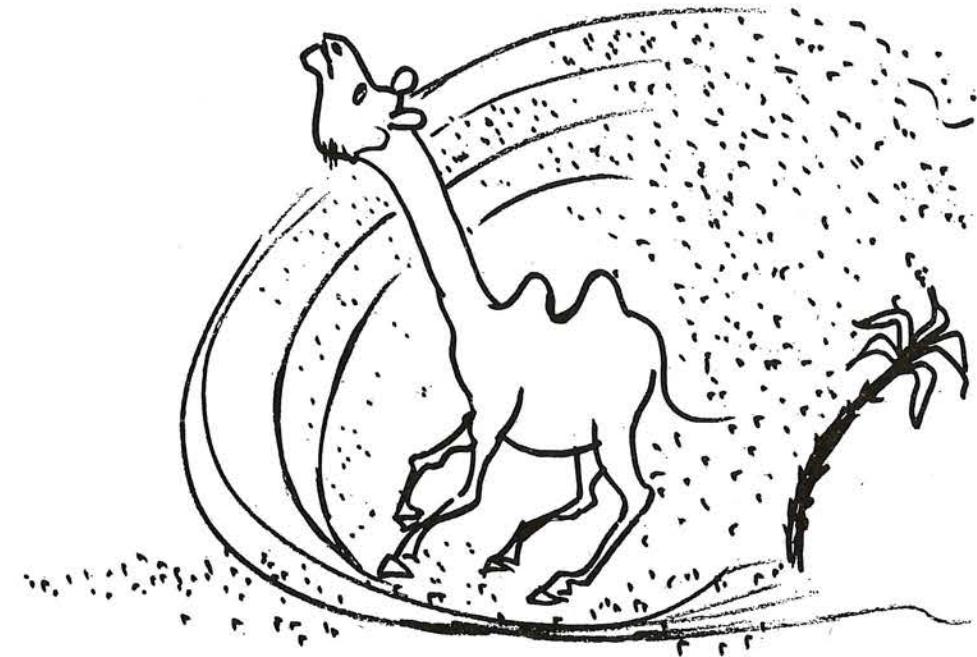
Vera Poljšak

Ilustr. Magda Tavčar

Prir. Črtomir Šinkovec

Ilustr. Robert Hlavaty

Pesek in velblod

Velblod je potoval po peščeni puščavi, visoko dvigal glavo in modroval drobnemu pesku:

»Glej, kako sem mogočen in kako težka so moja kopita. S slednjim premikom pohodim na tisoče tvojih bratcev.«

Pesek na to ni dejal nič, le ves suh in droban se je dvigal izpod velblodovih stopal in jih znova zasipal. Medtem so se v daljavi zgrnili temni oblaki in čez peščeno planjavo je zatulil pustinjski vihar. Velblod je bil mlad in močan, kljub temu mu je pohajala sapa, ko je rinil v divjo igro prirode. Vihar pa je čedalje bolj dvigal oblake peska, vrtinčil z njim kot s snegom okoli mogočnega velbloda, kakor da ga hoče živega pokopati. Naj je še tako hitel, da bi se izmotal iz objemajočega peska, mu ni uspelo. V smrtnem strahu je obstal sredi peščenega meteža, pesek pa je v viharju rjul:

»Velblod, še pred kratkim si me zasmehoval in deloma po pravici. Razdeljen v milijarde zrnc in praškov, nisem živel v lepi in plemeniti slogi. Zato si me tudi tako zlahka in bresčno teptal. Poglej pa me zdaj, ko sem združen z vsemi svojimi delci v viharju. Pod seboj te lahko pokopljem kakor ubogo miško!«

Velblod se je nad temi besedami globoko zamislil. Nič več ni bil prevzeten in imeniten. V viharju je spoznal, kako ničev je sredi prostrane peščene puščave, pa naj je razpaljena od sonca ali razdivjana v objem puščavskega viharja.

Fran Roš

Kostanji

Dejal je oče: — Posekali bomo kostanje, ki v rebri toliko let že stojé in rodé. Dokaj denarja bomo dobili zanje. Saj veste, naš Janez v mesto študirat gre!

Zajokal je Janez: — Pod temi kostanji sem pasel, pod njimi v žerjavici pekel njih dobro plod, v njih senci sem ležal, igral se, pel sem in rasel. Nikar ne sekajte! Raje ne pojdem od tod!

Odvrnil je oče: — Za šole potreben je novec, a v rebri zasadil bom novih mladih dreves... Sekira zapela je. Les je plačal trgovec in Janez je v mestne šole odšel zares.

Tako se je to dogodilo nekoč. A danes košati kostanji rodé tam plod spet nov. Utonil je v tujem in mrzlem svetu Janez. Že davno v grob je legel oče njegov.

Ilustr. Klavdij Palčič

Vlado Firm

Ilustr. Bine Rogelj

KOZA MEKA

Tja, koza Meka je bila prav imenitna rogata žival. Prebivala je v kočariji. Pravzaprav je gospodarila le Polona, Matija je bolj poležaval in si gasil žejo v vaški krčmi, kar pa kozi Meki ni bilo prav nič po volji, ker je ostala lačna kadar Polone ni bilo doma, gospodar Matija pa je raje prešteval kozarčke za krčmarjevo mizo. Prečudna reč pa je bila ta, da je koza kaj mršava, sicer pa so koze pravzaprav vedno bolj mršave, jeznorita Polona pa kar okrogla, gospodar Matija, če se je lahko sploh tako reklo, pa kar Meki podoben, saj je kazal rebra kot hudogleda koza in nebodigatreba, kot jo je imenoval. Prijetni poletni večeri niso bili vedno prijetni, posebno tedaj ne, ko je Matija prihlačal domov kaj majavih nog in opletajočega jezika. Tedaj je koza Meka izbuljila oči, jezna Polona pa je pograbila burkle in jih hotela preizkusiti na Matijevi zaplati. In te in še mnoge zvezdne noči je moral suhljati Matija prebiti na kupu dišečega listja.

Tudi tistega večera je nebesni svod posejalo nešteto svetlečih zvezd. Prižigale so se, ugašale in se spehajale po nebesni modrini. Le mesec je zrl svetlo na zemljo in si ogledoval majavo hojo opitega Matije, ki se kljub tolikim obljudbam svoji Poloni, da kozarčka niti pogledal ne bo več, da tolikim obljudbam, kot je bilo zvezd na nebu, nikoli več ne bo opil.

Klatil je z rokami okoli sebe, se spotikal in se jezil na trdo temo, čeprav je svetil mesec. Mrmral je v

brado, se ustavljal in skušal z roko seči v nekakšen žep, kjer bi po njejovem morala biti steklenka. Hodil je in hodil, buljil v tla in šmentana reč! Cesta se je razdvajala kot kačji jezik. Le kako, saj je še včeraj bila cela. Tako je torej koračil po obcestnem jarku in se le prizibal do ograde. Obrisi koče so se mu prikazovali in vnovič izginjali. S težavo se je dotipal vrat in jih odprl. Od-krevsal je do odprte kuhinje. Prav tedaj pa je Polona potegnila z burklami iz peči velik lonec. S pogledom je jezno švrknila preljubega možička in ujela le, »aj, eh, Po..po..po.., eh!« »Ti že pokažem Po..po..eh!« je zasikala Polona in že naprila črne in grozeče burkle v Matijevu zaplato. »Dedec nemarni, še Sočo bi polokal, pa bi je bilo prema lo, ti že pokažem!«

Presunjeni Matija pa je videl le dve Poloni in dvoje burkel in že ga je odneslo čez vežni prag, da je bilo veselje! »Oj, oj, ti, koza rogata!« je še spravil iz sebe in se spotaknil prek burkel, ki so prifrčale za njim.

Pobral se je in odkrevsal v hlevček, da na mehkem listju pozabi na bolečino za zaplato. Mrmral je in govoril sam s seboj in se hudoval nad pravico tega sveta. Prtipal se je v hlevček, si počil in se z rokami oprl na hrapavo steno. »Koza rogata, koza rogata«, je srčno ponavljal in prav tedaj, ko se je hotel zvaliti na kup dišečega listja, ga je koza ro-

gata, koza Meka, z vso silo sunila v zaplato, da v zaplato, ki je bila že tako razbolela, da se je v hipu skotalil skozi vrata na prašnjava tla. Da, da, gostoljubja pač ni bilo več na svetu, ne pri Poloni in tega večera tudi pri kozi rogati ne!

Kje je nerazsodni Matija prespal to noč, je vedel le mesec, ki se je prijazno smehtjal v temno noč.

Podobe iz preteklosti

Vojan Arhar

Nesnažnost in požari nadloge srednjeveških mest

Srednjeveška mesta tlakovanih ulic in kanalizacije niso pozna. Zato so bila polna blata in neredko neznotnega smradu. Če je deževalo, so se mestne ulice spremenile v prava pravcata močvirja, ki so bila ponekod tako globoka, da je v njih mogel potoniti celo jezdec s konjem vred. V sušnem vremenu pa je bil zrak poln dušljivega in smrdljivega prahu, ki ga je veter razpihal na vse strani.

Na mestne ulice, ki so bile tako ozke, da ni sonce vanje skoraj nikdar posijalo, so meščani kar skozi okna metali vse mogoče odpadke, pogosto tudi crknjene pse in mačke, ter zlivali na tla najhujšo nesnago - celo vsebino nočnih posod. Po tej nepopisni nesnagi so se valjali prašiči, ki so jih vrlji meščani redili poleg koz in ovc. Tudi vodnjaki so bili vse prej kot čisti. Voda v njih je bila neredko že okužena. Zaradi nemogočih higieničkih razmer so pogosto razsajale številne kužne bolezni. Najstrašnejša je bila kuga, »črna smrt«, ki je divjala od

leta 1348 do 1350 in terjala v tedanji Evropi 25 milijonov žrtev.

Poleg kužnih bolezni so bila najhujša nadloga srednjeveških mest številni požari. Mestne hiše so bile večinoma lesene. Če je kje izbruhnil požar, so zvonili zvonovi vseh cerkva. Silne plamene so gasili z vedri vode, ki so si jih podajali iz najbližje mlakuže. Vode je pogostokrat tudi zmanjkalo. Zato so hiše gorele kot bakle. Neredko so v ognju izginile cele mestne četrti. Nekatera mesta so v enem samem stoletju kar trikrat pogorela do tal.

Proti požaru so se meščani borili z različnimi varnostnimi ukrepi. Tako je npr. bilo določeno, da mora pek obvestiti svoje sosedje, kdaj bo zakuril peč za peko kruha. Sosedje so koj pripravili vedra polna vode in mokre cunje, da jih morebitni požar ne bi presenetil. Zvečer pa je mestni trobentač ob določeni uri oznanil, da je treba ugasniti svetila in ogenj na ognjiščih, da ne bi počni izbruhnil požar in uničil mestnih hiš.

PROMETNE ZVEZE NA GORIŠKEM - Cestni in železniški most pri Štandrežu. Leta 1858 je stekla skozi Gorico prva železnica (Milan - Benetke - Videm - Gorica - Trst - Ljubljana - Dunaj). To je pomenilo za Gorico velik prometni razmah proti Italiji. Vzporedno z železniškim teče čez Sočo v isto smer tudi cestni most.

PROMETNE ZVEZE NA GORIŠKEM - Solkanski most. Železniška proga Trst-Gorica - Most pri Tolminu - Bled - Jesenice - Beljak je bila dograjena v letih 1905 - 1908. S to progo je zelo zaživel promet med Gorico in zaledjem. Solkanski most čez Sočo je najlepši gradbeni primer te vrste: čudovito se ujema z naravnim okoljem. Bil je dvakrat poškodovan (v prvi in drugi svetovni vojni), a nikoli porušen.

PROMETNE ZVEZE NA GORIŠKEM - Južna železniška postaja je danes edina železniška postaja v Gorici. Poleg proge Trst - Videm se od tu odcepiti tudi proga, ki veže to postajo z Novo Gorico.

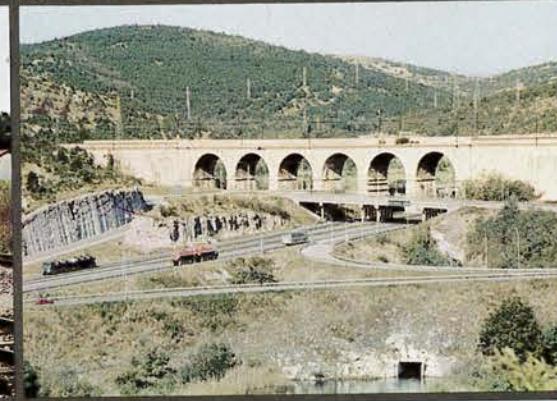
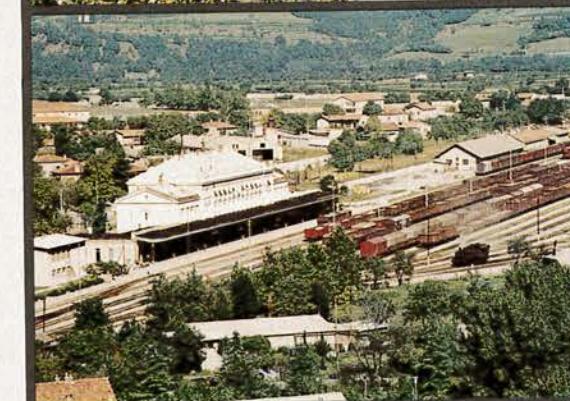
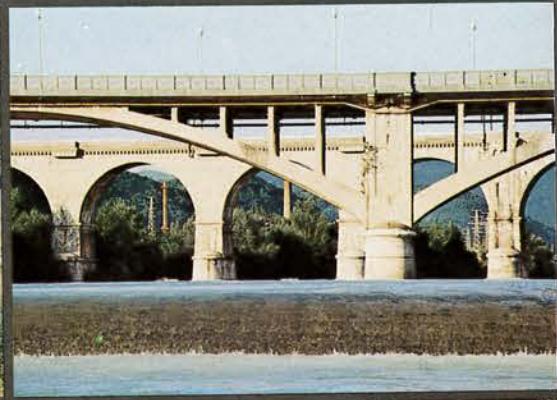
PROMETNE ZVEZE NA GORIŠKEM - Severna železniška postaja. Poleg južne železnice je kasneje stekla skozi Gorico tudi takoimenovana prekoalpska železnica. Severna postaja je danes v Jugoslaviji.

PROMETNE ZVEZE NA GORIŠKEM - Cestno križišče pred vhodom na avtocesto Trst - Videm - Benetke.

PROMETNE ZVEZE NA GORIŠKEM - Šempetersko železniško vozlišče: gre za razpotje med Ajdovščino, Staro in Novo Gorico.

PROMETNE ZVEZE NA GORIŠKEM - Ronke. Nekoč se je Gorica ponašala z lastnim letališčem (Mirensko letališče): danes to letališče ni več uporabljeno za potniški promet. Nadomestilo ga je zelo pomembno letališče v Ronkah.

PROMETNE ZVEZE NA GORIŠKEM - Mednarodni mejni prehod pri Rdeči hiši, preko katerega se steka velik potniški in tovorni promet.

OBRTNIŠKI POKLICI V TRSTU V 14.
STOLETJU - Mlinar, Zidar.

OBRTNIŠKI POKLICI V TRSTU V 14.
STOLETJU - Mizar, Ribič.

OBRTNIŠKI POKLICI V TRSTU V 14.
STOLETJU - Zlator, Mesar.

OBRTNIŠKI POKLICI V TRSTU V 14.
STOLETJU - Gozdar, Drvar.

OBRTNIŠKI POKLICI V TRSTU V 14.
STOLETJU - Nabiralec oljk, Kmet.

OBRTNIŠKI POKLICI V TRSTU V 14.
STOLETJU - Kosec, Sokolar.

OBRTNIŠKI POKLICI V TRSTU V 14.
STOLETJU - Čevljar, Kovač.

OBRTNIŠKI POKLICI V TRSTU V 14.
STOLETJU - Solar, Sodar.

Danilo Gorinšek:

Ilustr. Robert Hlavaty

SLADKOSNEDEC

Sredi mize lonec meda,
sladkosnedec ga zagleda,
jezik v lonec potopi,
da še - nos se v njem zgubi...

»Kdo je lizal?« mati vpraša.
Slakosnedec: »Muca naša!
Da sem jaz, bi prstov pet
v loncu zapustilo sled!«

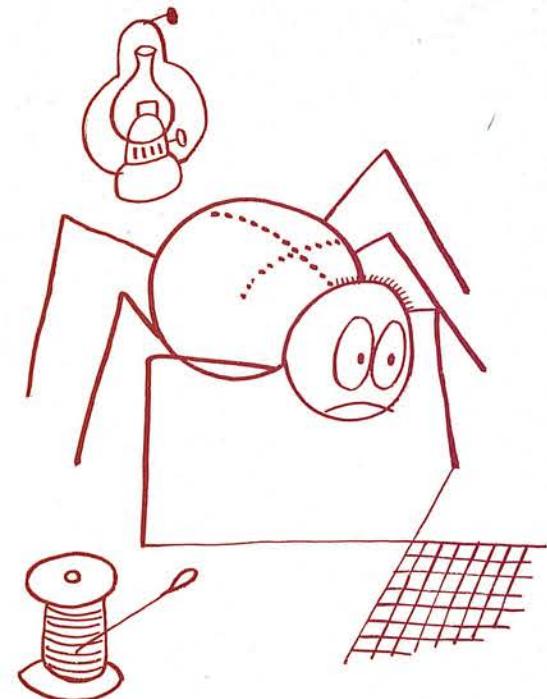
Od medu mu nos blešči se,
vanj čebela zaleti se,
pa zapiči želo - pik:
»Z nosom lizal si, lažnik!«

Vojan Arhar
Ilustr. Božo Kos

Križevoi

Pajek, mojster Križevoj,
stki mi mrežo še nocoj!
Dobra mreža, spanec zlat,
truden šel bom vanjo spat.

Sliši mojster Križevoj,
mehko mrežo stke takoj.
Jaz pa kot medvedek spim,
zjutraj pozno se zbudim!

Naši kraji in ljudje

L. A.

Laskavo priznanje UNICEF ERIKI KOŠUTA

osnovne šole v Ul. Donadoni v razredu učiteljice Maruške Gerdol - Kuretove.

Zanimivo je, da je komisija v Remu izbrala kar tri risbe iz dežele Furlanije - Julisce krajine in sicer eno iz Pordenona, eno iz Vidma in Erikino risbo. V Tržaški pokrajini je torej samo Erika Košuta najlepše narisala dano temo.

Ustanova UNICEF razpisuje namreč natečaj na temo. Letošnja tema je bila ilustracija iz pravljice »Mali predsednik«, ki jo je v ta namen napisal slovenski filmski igralec in režiser Peter Ustinov. Naša Erika je živo in prepričljivo prikazala zgodbico. Narisala je dečka, ki se z medvedkom igra v kopališči, in žalostnega palčka, ki bi se rad smučal, a tega ne more, ker ni snega. Zato je deček, ki je palčka hotel razveseliti, iz očetovega brivnega mila naredil toliko milnice, da se je lahko na njej palček smučal.

Laskavo priznanje, ki ga je dobila Erika Košuta za svoj izdelek, je obenem veliko priznanje naši slovenski šoli, šolarjem in predvsem učiteljem, saj so naši učenci že velikokrat sodelovali na raznih natečajih in prejeli priznanja in nagrade.

V zvezi s priznanjem UNICEF Erika Košuta so mali dopisniki šole v Ul. Donadoni poslali dopis, ki je objavljen pod rubriko »Šolarij pišejo«.

Ustanova Združenih narodov za pomoč otrokom UNICEF že vrsto let razpisuje risarske natečaje za otroke od 8. do 15. leta starosti. Natečaji so svetovnega značaja in so se jih otroci po vsem svetu udeleževali že dolgo let. Zadnja leta so ti natečaji tudi v Italiji. Letos prvič so se natečaja ustanove UNICEF udeležili tudi učenci slovenskih šol. Rezultati za slovensko šolo so nadvse pozitivni.

Natečaja so se udeležili otroci iz 120 držav in iz vseh koncov sveta je komisija dobila nad pol milijona risib. Na sedež UNICEF za Italijo v Rimu je prispealo nad pet tisoč risib in izmed teh so za svetovni natečaj in razstavo, ki bo v Ženevi, zbrali le deset del. Med temi desetimi je tudi risba 9-letne Erike Košute, učenke slovenske

Novosti na knjižni polici

Oton Župančič:

Lahkih nog naokrog

Pesmi za otroke, v zbirki Velike slikanice izdala založba Mladinska knjiga v Ljubljani, 1974; 22 strani.

Ob pričujoči drobni, a dragoceni knjižici, kjer gre le deloma za ponatis zbirke, ki jo je Župančič z enakim naslovom izdal že pred dvainšestdesetimi leti, velja opozorit na vrsto zanimivih okoliščin. Njen nastanek sega potem takem v začetek dvajsetih let; tedaj je Župančič dobil ponudbo, naj prevede verze neke nemške slikanice, opremljene z izvirnimi ilustracijami znane nemške slikarke Gertrude Gasparijeve. Toda pesnik je namesto prevoda prinesel založniku zbirko svojih pesmic, prilagojenih prvotnim ilustracijam. Ob tej prilики je tudi zapisal: »Človek bi rad podal otrokom kaj čisto domačega, v besedi in sliki slovenskega, potem bi imelo trajen kulturnen in vzgojeniomen - vrag, da so te stvari tako drage...«.

»Lahkih nog naokrog« imamo torej znova - ob petindvajsetletnici pesnikove smrti -

pred seboj. Žal se je Župančiču želja, da bi namreč bila slikanica docela domača, slovenska, izpolnila šele zdaj. V tej izdaji so prejšnje ilustracije namreč zamenjale podobe pesnikove rojakinje, slikarke Maričke Korenove.

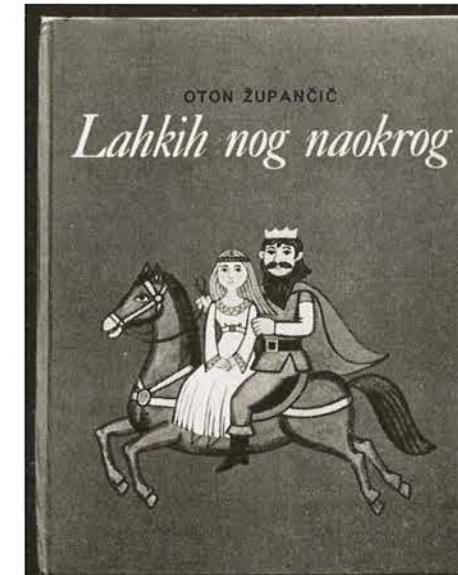
Knjižica ima ob koncu kratek slovarček manj znanih besed in imen, spremno bese do ji je napisal urednik Niko Grafenauer, tehnično uredila pa jo je Vlasta Zagorski.

Vid Pečjak:

Pobegli robot

Pravljica, v zbirki Velike slikanice izdala založba Mladinska knjiga v Ljubljani, 1974; 16 strani.

Psihologa Vida Pečjaka že dolgo poznamo tudi kot pisatelja - tako po vrsti napetih poljudno znanstvenih oziroma futurističnih zgodb (Roboti so med nami) in potopisov (Ameriške razglednice), kot tudi po nekaj delih za otroke (Drejček in trije marsovčki itn.), s katerim je naše mladinsko pripo-

vedništvo obogatil za nove teme, v bistvu sicer pravljične, a predvsem zelo sodobne.

Med ta dela sodi tudi pravljica o potbeglem robotu. Zgodba govori o tem, kako so trije znanstveniki - profesor Raztresen in asistenta Pokoren in Uporen - izdelali pravega pravcatega robota. Dali so mu ime Primus. V marsičem je bil podoben človeku: imel je roke, noge in glavo z možgani, žal pa so mu pozabili vsaditi srce. Čim so ga dokončali, so ga pričeli učiti, kako in kaj naj počne med ljudmi. Hoteli so, da bi jim pomagal in da bi bil še zlasti dober z otroki. Toda robot jih ni poslušal; še preden so mu utegnili vse razložiti, se jim je iztrgal in pobegnil. Odtej v mestu ob Ljubljanci in

tudi v okolici ni bilo več miru. Primus je neusmiljeno strašil ljudi in na vsakem koraku delal škodo. Kdo ve, kaj vse bi se še zgodilo, če se prebrisani postajenačelnik Mrak ne bi domislił modre rešitve: videl je, da robotu manjka srce, zato mu je okrog vrata obesil staro žepno uro. Ko je Primus zaslišal na prsih tiktakanje, se je v hipu spremnil v prijaznega in ubogljivega priatelja otrok. Poslali so ga celo v vrtec, kjer je postal najbolj priljubljena igrača...

Knjižico je v barvah ilustrirala in opredila slikarka Ančka Gošnik-Godec, tehnično uredila pa jo je Vlasta Zagorski.

Obe knjigi sta v prodaji v Tržaški, knjigarni.

Gremo v gledališče

Adrijan Rustja

PAVEL GOLIA: JURČEK

Našim najmlajšim je tržaško Slovensko stalno gledališče pripravilo Goljevo pravljico Jurček. Enkrat toliko ni potrebno razlagati vsebine ne skušati predočiti, kaj je hotel prisatelj povedati z delom. Zatorej najprej nekaj o njem.

Pesnik, dramatik in prevajalec Pavel Golia se je rodil 10. aprila 1887 v Trebnjah, umrl pa 15. avgusta 1959 v Ljubljani. Celo življenje se je ukvarjal predvsem z gledališčem. Najprej kot dramaturg, nato kot ravnatelj SNG v Ljubljani, potem v Osjeku, Beogradu in spet v Ljubljani. Ker je v gledališčih vedno velika potreba po tekstih, se je lotil prevajanja in tudi režiranja. Najbolj pa je uspel v otroški in mladinski dramatiki, kjer mu v slovenskem slovstvu pripada prvo mesto. Njegove mladinske igre so: božična

povest »Petrčkove poslednje sanje«, pravljica igra »Triglavskva bajka«, vesela pravljica »Princeska in pastirček«, vesela pravljica »Jurček«, otroška igra »Srce igračk«, igra za otroke »Uboga Ančka« ter »Sneguljčica«.

Vsa dve njegovi deli sta vam torej znani: »Sneguljčica«, katero je tržaško gledališče že večkrat postavilo na oder, ter »Petrčkove poslednje sanje«, ki jih je uprizorilo Prosvetno društvo na Opčinah.

Pri obeh komadih ste opazili, da se vsakdanja realnost prepleta s pravljičnim svetom. Sneguljčica kot fizična oseba ter čarodejne sposobnosti njene mačeha ali pa pravljični svet sedmih palčkov. Petrčkova bolezen in njegove sanje. Tudi Jurček je grajen po tem principu.

Zanj si je Golia sposodil nekaj motivov iz Grimmove pravljive »Mizica, pogrni se«. Sicer pa ni to nič hudega. V otroški in mladinski literaturi najdemo ogromno podobnih ali enakih motivov, pobranih kdo ve od kod, a speljanih na povsem izviren način.

Goljev Jurček je grajen na treh elementih, ki se stalno prepletajo. Realni svet potuječega gledališča s svojimi norčijami, s svojimi živo pisanimi kostumi, s svojimi glasbili in petjem. Realna je Jurčkova domačija, njih uboštvo, saj jih Valpet neusmiljeno preganja. Fantastično irealni so prizori

na planem med Vetrom, Nevihto in Snežkom. Povsem pravljični pa so tisti prizori, ko se žive - realne osebe srečajo v Vetrom, kakor tudi vsi prizori čaranja z zvončkom, petelinčkom ali čudežno palico in končni nastop Jamskega človeka.

Goliev Jurček je tembolj efekten, čimbolj dosezajo gledališki prizori otroško fantazijo. Tekstovno se mi zdi Jurček ena najbolj posrečenih otroških igric. V njej ni sicer tiste velike komike, je pa natprana s tolikšno špektakularnostjo, da je za otroke velika paša za oči.

Pri postavitev Jurčka so prve težave nastale že pri zasedbi. Ta zahteva namreč veliko število igralcev, statistov in celo plesalcev. Bilo je tako potreben rezati nekatere figure, združiti vloge, črtati statiste, ki bi sicer koreografisko obogatile predstavo, a bi jo finančno preobremenile. Tudi preimenovati smo morali nekatere osebe po instrumentih, ki jih igrajo.

Klub tem spremembam sem prepričan,

da ne boste nič opazili, kar bi ne bilo v skladu z zgodbo ali s pisateljevim hotenjem.

In še besedo o uprioritetnih problemih takih iger. Vsako leto je umetniško vodstvo postavljeno pred dilemo kaj uprizoriti. Izkazalo se je, da je večje zanimanje za klasično pravljico kot za mladinsko igro. A pravljičnih priredb za oder je malo, zato smo prisiljeni obnavljati vedno ene in iste pravljice. Goljevega Jurčka so igrali marca 1952, to pa je zadosten premor, da ga danes ponovno oživljamo. Postavljamo ga v modernejšem okviru, ker smo prepričani, da vzbujamo s tem otroško fantazijo, ki bo sama izpopolnila, kar ji mi le nakažemo. Sploh upam, da bo Jurček ugajal.

Prav rad bi pa zvedel za vaše mnenje. Poglejte, premislite, predebatirajte, nato pa kos papirja in pero v roke pa napišite svoje misli.

To nam bo zelo koristilo pri našem nadaljnem delu; pri izbiri, postavitev in igranju igric, ki so vam namenjene.

Zapojmo veselo

Pavel Golia

JURČEK

A. Vodopivec

The musical notation consists of three staves of music. The first staff starts with a treble clef, a common time signature, and a key signature of one sharp (F#). The lyrics for this staff are: "So le-pe ro-ži-ce in sonček, in le-pa, le-pa je pomlad; in sladek," with musical notes corresponding to the words. The second staff continues with the same key signature and adds a sharp sign above the staff. The lyrics for this staff are: "sladek je bonbonček, še slajši RE7 SOL7 je naš Jurček zlat. Naš". The third staff begins with a common time signature and a key signature of one sharp. The lyrics for this staff are: "Jurček je sonček naš Jurček je zlat, sladek kot bonbonček, ga vsak ima rad. Le-", followed by a repeat sign, and then "po nam je tukaj, še bo-mo prišli, zapoj-mo vsi skupaj, naj Jurček živi!"

Filatelija

Helena Magajna

Kakšne znamke zbiramo

Lahko zbiramo nove ali stare znamke. Zbiramo lahko znamke ene same države ali pa več držav. Prav tako lahko zbiramo znamke ene same tematike, na primer samo o športu, o rožah, o živalih, o važnih dogodkih v svetu in podobno. Skratka, vsak se bo odločil sam, kaj bo zbiral, kajti vse znamke so lepe in zanimive. Važno je, da jih pogledamo, in že bomo na njih odkrili marsikaj zanimivega. Zato nikar ne vrzimo v koš razglednice, ki jo dobimo, ne da bi prej pogledali znamke.

Najlažje je seveda zbirati znamke tiste države, v kateri živimo, ker jih kupujemo na glavnih pošti. Če pa hočemo zbirati znamke tujih držav, pa jih moramo kupovati pri filatelistih - trgovcih in jih plačevati precej več, kot je njih nominalna vrednost. Nominalna vrednost znamke je vrednost v denarju, ki je označena in natiskana na znamki.

KAJ JE SERIJA

Država izdaja nove znamke ob priliki važnih dogodkov in obletnic. Lahko izda eno samo znamko, ali pa serijo znamk. Serija znamk pomeni, da je država za isti dogodek izdala več znamk različnih nominalnih vrednosti.

KAJ POTREBUJEMO PRI ZBIRANJU ZNAMK

Pri zbiranju znamk potrebujemo predvsem znamke. Potrebni so nato album, kamor bomo znamke shranjevali, pinceta, s katero bomo znamke prijemali, povečevalno steklo, merilo za merjenje zobj, razne žarnice. Za mladega filatelista je dovolj, da ima enostaven album, kamor shranjuje znamke, in veliko ljubezeni do zbiranja. S tem si bo obogatil svoje šolsko znanje in kulturo, saj

vsaka znamka predstavlja dogodek, ki si ga je vredno zapomniti.

NOVE IZDAJE

Italijanska poštna uprava je od 19. do 26. oktobra izdala naslednje znamke: spominsko serijo dveh znamk za 50 in 90 lir ob stoletnici združitve pošte; znamko za 50 lir ob 700-letnici smrti sv. Tomaža Akvinskega; znamko za 50 lir ob stoletnici ustanovitve odvetniške zbornice.

Avstrija je 17. oktobra izdala štiri znamke in sicer: znamko za 70 grošev ob 25. obletnici nogometnih športnih stav, znamko za 2 šilinga ob 175-letnici smrti dunajskoga glasbenika Karla Dittersa, znamko za 2 šilinga o varstvu narave (na znamki je narisana jeklenica roka, ki varuje vrtnico) in znamko za šiling in 50 grošev, ki prikazuje staro zgodovinsko mestece Bludenz, znano po svojih naravnih lepotah. Ta znamka spada v serijo devetih znamk o pokrajnah.

Stana Vinšek

Ilustr. Marjanca Jemec - Božič

KDO JE TO?

Mucka se kot mačka,
ščebeta kot račka,
dere se kot sraka,
pači se kot spaka.

Sitna je kot muha,
kadar mulo kuha!
Brca kot osliček,
skače kot kozliček.

Mala klepetulja,
sladka kot kosmulja,
jokca za tri lončke,
če ne daš bonbončke.

Zmuzne se kot miška,
zoblje kakor piška,
živa je kot riba,
zdrava kot kopriva.

Smeje se kot zvonček,
greje nas kot sonček,
poje nam kot ptič:
zlati naš deklič!

Kajetan Kovič

LADJA

Ilustr. Leon Koporc

Gašper dela novo ladjo,
pravo ladjo prav zares,
na vrveh bo belo jadro,
za ogrodje hrastov les.

To bo imenitna ladja,
Gašper bo njen kapitan,
drugi teden bo odjadral
na široki ocean.

Vozil bo po južnih morjih,
šel na severni tečaj.
Mama bo doma skrbela:
»Kaj če ga ne bo nazaj?«

Vendar lepega večera
jadro vrne se v pristan.
Z ladje stopi in objame
mamo Gašper kapitan.

Tak mornar sanjari mali,
ko si ladjico gradi,
belo ladjo, ki bo kmalu
plula po - Ljubljanci.

Poskusimo tudi mi

Okenska ptičja krmilnica

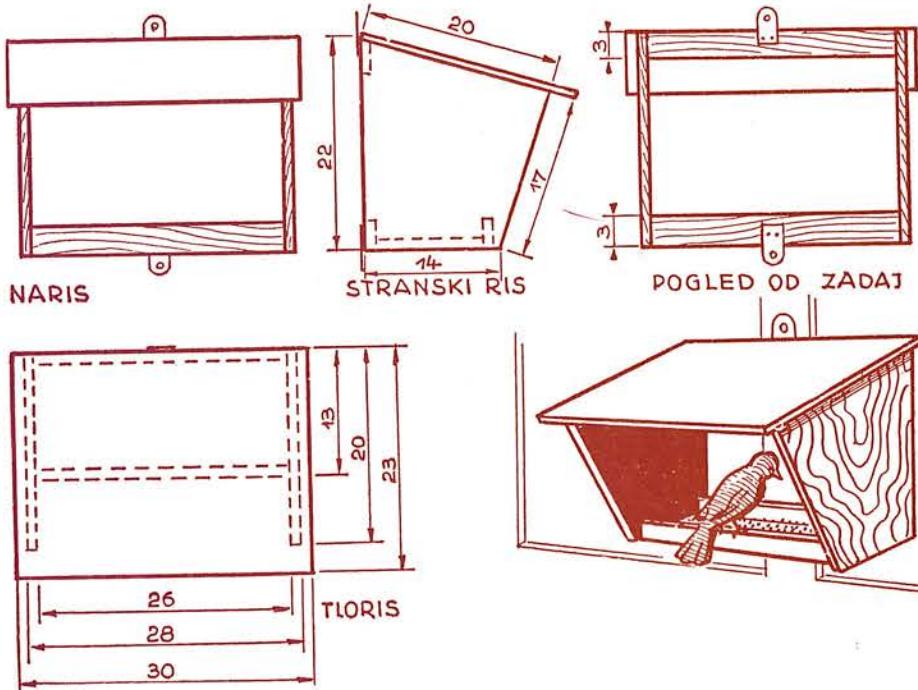
V zadnjih letih se mnogo govorji o varstvu narave, o zaščiti rastlin in živali. O tem ste prav gotovo že vsi slišali. Zato ne bi posebej govorili o pomembnosti in koristnosti ptic, ki živijo v naši bližini. Skrbeti moramo zanje in jim pomagati, zlasti sedaj, ko se bliža zima in so ptice najbolj potrebone hrane, ker je same ne najdejo na poljih. Svojim prijateljem ptičkom pripravimo torej krmilnico in sicer tako, ki jo bomo obesili na okno, ker vsi pač nismo vrt, kamor bi jo postavili.

Okenska krmilnica je zelo preprosta in ima to prednost, da dodajamo hrano kar iz stanovanja, obenem pa lahko opazujemo ptičke skozi okno. Za izdelavo potrebujete štiri deščice od 10 do 15 milimetrov debele in letev s presekom 30×50 do 20 milimetrov, nekaj lima in par žebljčkov.

Najprej izdelate dno ali koritce krmilnice. Na deščico, ki meri v dolžino 26 in v širino

13 centimetrov, pritrдite po dolžini dvoje letvic. Na obeh straneh koritca pričvrstite stranici, ki ste jih izdelali po merah označenih v stranskem risu. Med stranicama vložite na zadnji strani zgornjo, 26 centimetrov dolgo letev in končno pričvrstite še 30×23 centimetrov veliko streho. Na obe zadnji letvi pričvrstite kovinasta nosilca 40 milimetrov višine in 25 milimetrov širine. Za nosilca uporabite najraje nerjavčevo kovo, najbolje aluminij. Ko je krmilnica izdelana, jo obrusite z brusilnim papirjem, zlasti na robovih in jo nato premažite z lanenim oljem, da bo les odpornejši proti vlagi. Lahko jo tudi lakirate v barvah, ki vam najbolj ugaajo.

Na okno pritrдite potem dva kaveljčka in obesite krmilnico, kot kaže slika. Krmilnico lahko obesite tudi na balkonsko ograjo. V koritce natrosite zrnja in ne bo treba dolgo čakati na pernate obiskovalce.

Sport

Petdesetletnica Zveze slovenskih športnih društev

Ivan Furlanič - Mario Šušteršič

Športna društva pred 50 leti v spominih Rika Pertota

Po prvi svetovni vojni je mnogo slovenskih krajev prišlo pod Italijo. Po ureditvi mejá in odpravi posledic vojne je življenje steklo po svojem običajnem tiru. Športna dejavnost se je pri nas razbohotila nekje po letu 1920 in v naslednjih štirih letih je bilo že toliko športnih društev, da se je leta 1924 pokazala potreba po ustanovitvi Zveze športnih društev, ali bolje rečeno Udruženja, ki je takrat vodilo vso športno dejavnost osnovnih organizacij. Ta telesnokulturni preporod pa je žal trajal le malo časa, ker so fašistične oblasti leta 1927 razpustile vse slovenske kulturne in športne organizacije. To je za nas Slovence pomenilo neprecenljivo izgubo in te globoke rane še danes nismo povsem zacetili.

Letos praznujemo torej 50 - letnico ustanovitve naše prve zveze, ki je bila obnovljena leta 1970. Ob tem visokem jubileju je bila svečana uvodna proslava v Kulturnem domu v Trstu 27. aprila, zaključna slovesnost pa 4. in 5. oktobra v Sovodnjah.

Da bi tudi naši mladi bralci nekaj več izvedeli, kako je bilo pred 50 leti, smo pripravili nekaj razgovorov s starejšimi, še živečimi športnimi delavci in takratnimi športniki.

Naš prvi sobesednik je najstarejši Barkovljjan Riko Pertot, star 89 let. Domačini ga bolje poznajo pod vzdevkom »Pjentla«. Riko je bil svojčas izredno aktiven. Tudi on je izšel iz vrst slovenske sokolske zveze,

ki je dala našemu narodu nemalo odličnih telovadcev, organizatorjev in izredno klenih posameznikov. Prizadevni Riko Pertot je bil upravnik »Edinosti«, znan amaterski fotograf, pevec pri domačem pevskem zboru, katerega pevovodja je bil njegov brat Milan Pertot, poleg tega pa še tajnik takratnega barkovljanskega športnega kluba VAL.

Gospod Pertot, kdaj ste ustanovili Športni klub VAL v Barkovljah?

»Naš športni klub smo ustanovili leta 1922. Gojili smo nogomet, kolesarstvo in hazeno, predhodnico današnjega rokometa.«

Kje ste imeli igrišče za vaše dokaj pestro udejstvovanje?

»Igris сe smo si leta 1923 zgradili na Trsteniku. Takrat je bilo mnogo naših društev, ki so gojila nogomet in hazeno, in smo morali zato imeti svoj življenjski prostor tudi mi. Za pripravo igrišča smo delali vsi, odborniki, igralci in seveda vsi člani, simpatizerji in podporni člani VALa v samih Barkovljah in okolici. Pri takratni znani firmi Mankoč smo odborniki podpisali menice za nakup desk, s katerimi smo igriščeogradili. Nastope naših nogometnikov si je ogledalo tudi preko 300 gledalcev. Zraven igrišča pa smo imeli še okrepčevalnico, ki je podpirala našo prazno blagajno.«

Kot smo že prej omenili, ste bili tajnik pri VALu. Se mogoče spomnите ime kakšnega drugega odbornika?

»Če se ne motim, nas je bilo vseh od-

bornikov od 10 do 12. Prvi predsednik našega športnega društva je bil Vladimir Starc, blagajnik pa Stanko Švagelj. Imena drugih odbornikov se žal ne spominjam.«

Pri pripravi igrišča ste se vsi odborniki zadolžili. To priča, da takrat, kakor danes, pri majhnih športnih društih ni bilo denarja. Kako pa je bilo z gostovanji?

»Na tekme, ki smo jih igrali pri nas v samem Trstu in okolici, so naši športniki odhajali s tramvajem, kolesom, ali kar peš. Kakor je meni znano, smo imeli dve gosto-

vanji, in sicer v Herpeljah in Gorici. Vozovnico za vlak so si tekmovalci plačali sami, ali pa smo priskočili na pomoč sami odborniki.«

Za konec še eno vprašanje. Ali ste bili tudi vi aktiven športnik pri VALu?

»To pa ne. Ko smo pri nas ustanovili športni klub VAL, sem bil že nekoliko prestar za športno udejstvovanje in tudi drugega dela sem imel precej, zato sem tekmovalne dolžnosti prepustil mlajšim članom našega kluba in teh je bilo preko 60.«

Šolariji pišejo

VELIKO PRIZNANJE ERIKI KOŠUTA

Filmski igralec in režiser Peter Ustinov je za UNICEF napisal priповedko z naslovom »Mali predsednik«. Razposlali so jo po vsem svetu, da bi jo ilustrirali otroci stari od 8 do 15 let. Vsaka država je imela točno dočlene odstavke. Risali so otroci 120 držav; samo v Italiji so zbrali nad 5000 risb in med temi so bile tudi naše, izbrali pa so jih le deset. Med desetimi je risba naše sošolke Erike Košuta, ki obiskuje letos z nami 4. razred šole v UL Donadoni. Ostali učenci smo: Darja Bertocchi, Pavla Gruden, Tamara Pahor, Jasna Tomšič, Danjela Žetko, Igor Gombac in Aleš Roncelli. Vsi smo zadovoljni, da je Erika dobila priznanje za svoj izdelek, ker je zelo marljiva, pridna in mirna. Veseli pa smo tudi zato, ker je naša sošolka in obiskuje z nami slovensko šolo.

Pavla: Kaj si mislila, ko smo poslušali priповedko o malem predsedniku?

Erika: Takoj sem pomislila na to, kako bom risala. Zamislila sem si fantka z medvedkom.

Danjela: Zakaj z medvedkom, ko v priповedki ni pisalo o njem?

Erika: Vsi majhni otroci gredo spat s kakšno živalco in jo nosijo povsod s seboj, zato sem fantku narisala medvedka.

Tamara: Zakaj si zbrala ta odstavek in ne drugega, ko sta se očka in mama vrnila domov?

Erika: Drugi odstavek se mi je zdel težji, ker bi moralna narisati osebe. Te pa mi skoraj nikoli ne uspejo.

Danjela: Kaj ti je pri priповedki najbolj ugajalo?

Erika: Všeč mi je bilo, ko je našel palčka, ki je jokal in se drsal.

Jasna: Ti je ugajal palček?

Erika: Ko še nisem vedela, kakšnega bom narisala, sem si ga predstavljala majhnega in z brkami, kakor ga vedno rišem. Ta pa je moral še jokati. Vendar se mi je zdel lepši tisti, ki sem ga narisala v prvi risbi, in ne v tisti, ki smo jo odspolali.

Aleš: Zakaj si naredila dve risbi?

Erika: Prva risba je merila 38 x 50 centimetrov, za natečaj pa so zahtevali mero 40 x 50. Zato sem morala narisati drugo. Prva je bila tudi na šolski razstavi in jo imam sedaj doma.

Tamara: Ko si delala risbo, si pomislila na to, da bi lahko zmagala?

Erika: Tega nisem nikoli pomislila, narisala sem jo, ker mi je bila priповedka všeč.

Igor: Ali rada rišeš?

Erika: Zelo rada rišem in gledam svojega ceteča, ki tudi riše v prostem času. Vedno mi priponuje, kako je risal, kadar doma ni vedel kaj početi.

Darja: Si bila presenečena, ko so ti povедali, da si zmagala?

Erika: Zelo, saj nisem niti verjela, da je res.

Darja: Kaj pa je rekla mama?

Erika: Tudi mama je bila presenečena, a tudi zadovoljna.

Aleš: Kaj ti je bilo pri risbi najbolj všeč?

Erika: Posrečil se mi je fantek z medvedkom.

Vsi: Draga Erika, čestitamo ti!

Učenke in učenci
4. r. UL DONADONI

Urednikova pošta

Vam je bila prva številka GALEBA s prilogo v barvah všeč? Ste zadovoljni z vsebino in z nagradami? Ste že zbrali denar za celoletno naročnino?

Naj vam povem, da se je število nagrad povečalo. Poleg kolesa, fotoaparata, darilo trgovine »Seboflex« v Trstu, in zbirke knjig »Pisani svet Walta Disneya«, je na razpolago še dvajset manjših nagrad in sicer: pet knjig »Zverinice iz Rezije«, ki jih je darovalo Založništvo tržaškega tiska, deset škatlic barvic, dar Tržaške knjigarne, in pet knjig »Veliki punt«, darilo Slovenske prosvetne sveze v Gorici. Pohitite torej s plačilom

naročnine, da boste dobili dopisnice in jih odpeljali.

Kdaj bo žrebanje, bom še pravočasno javil, ker je GALEB iz tehničnih razlogov izšel z zamudo. Vsekakor si lahko nagrade ogledate v Kulturnem domu v Trstu vsak torek, kadar so predstave mladinske igre »Jurček«. Po vsej verjetnosti bo tudi žrebanje v Kulturnem domu po predstavi.

Ne pozabite na dopise! Obljubil sem vam, da jih bom redno objavljal. Prav tako pošiljajte rešitve ugank, ker vas čakajo lepe knjige.

UREDNIK

KRAŠKA OHCET

V četrtek 10. oktobra so se začele priprave za Kraško ohcet. Teden dni so vaščani pripravljali odre, osmice in slavoloke, ki so jih okrasili s suhim cvetjem. Sredi tedna, v četrtek, sta bili fantovska in dekliščina. Fantovska je bila pri Pekičevih, dekliščina pa na Colu. Pozneje so se fantje in dekleta zbrali na trgu. Ob zvokih veselne glasbe so kljub slabemu vremenu plesali pozno v noč.

Dva dni kasneje je bil moj najlepši dan v tednu. Tudi mi otroci smo bili veseli, ker smo lahko zvečer ostali malo dlje pokonci. V soboto so namreč vozili balo. Zvečer so šli iz Cola, tam je namreč bil nevestin dom. Balo so peljali v Kraško hišo. Stirje fantje so naložili balo na voz. Natovorili so posteljo, kolovrat, koš za seno, grablje, zibelko, nočno omarico in skrinjo, na kateri je sedel Pavel in držal koš, v kateri je bila kokoš. Doma je nevesta napravila križ, nato pa se je voz, ki ga je vlekel vol, usmeril v Repen. V Kraški hiši v Repnu je bil ženinov dom. Tu sta čakala velika mati Štefanija in veliki oče Peppo.

Ko smo prišli tja, je velika mati vprašala Pavla, naj ji da kokoš. Pavel ji je povedal, da je kokoška lačna in žejna. Velika mati je zato prinesla sol, a kokoš je ni jedla. Prinesla je nato zrnja, a tudi tega se kokoš ni dotaknila. Potem je velika mati prinesla

veliko skledo krofov in »štravb«, teh pa se je lotil Pavel.

Na nedeljo je bilo vreme mrzlo a lepo. Okrog devetih je šel sprevod narodnih noš iz Kraške hiše v cerkev na Tabor. Bila sta tudi ženin in nevesta. Spremljal jih je star harmonikaš. Ob desetih je bila slovesna poroka. Po poroki je bila zakuska pri Furianu. Ženin in nevesta sta nato v spremstvu narodnih noš prišla v Repen, kjer sta ju čakala velika mati in veliki oče. Mati in hotela takoj sprejeti neveste, ko pa so ji povedali, da je pridna kmetica, jo je sprejela.

Popoldne je bilo veliko slavje. Na trgu so nastopile folklorne skupine, potem pa sta ženin in nevesta odprila ples. Bilo je zelo veselo ob poskočnih vižah »Veselih Gorenjc«. Plesali so do pozne ure.

Ines Škabar
5. r. REPENTABOR

NA POKOPALIŠČU

V petek popoldne sem z babico in dedkom šel na proseško pokopalnišče. Bil je dan vseh mrtvih. Vsi smo bili zelo žalostni. Nekaterim so polzele solze po obrazu. Spominjali smo se naših umrlih sorodnikov, dedov in babic.

Vsi grobovi so bili okrašeni s cvetjem in gorele so oljenke. Ko je gospod blagoslovil grobove, smo odšli domov.

Doma sem babico vprašal, če lahko grem še na kontovelsko pokopalnišče. Babica pa

je bila utrujena in ni hotela iti. Šel sem zato sam. Tekel sem na vso moč, ker sem mislil, da ne bo več nobenega. Tekel sem po bližnjicah in travnikih. Ko sem prispel na pokopališče, je pospod še blagoslavljal grobove. Na pokopališču je bilo mnogo ljudi. Bila je tudi učiteljica. Hodil sem med grobovi in ko so ljudje začeli odhajati, sem šel še jaz. Vrnil sem se domov in šel zgodaj spat.

Dejan Danieli
4. r. PROSEK

VČERAJ

Včeraj sem se igrala s priateljico Manuela. Pred pokopališčem sva kotalkali. Tam namreč visi cesta proti Dolenjim vasi in spuščali sva se navzdol. Od časa do časa sva se ustavljal, ker sva se bali, da bova trčili v zid. Ko sva se naveličali, sva šli na Manuelein dom. Tam so mi nekaj ponudili, potem pa je prišla Manueolina sestra in smo se vse tri skupaj igrale do večera, ko sem šla domov.

Erika Stocca
4. r. PROSEK

V TRSTU

Z mamo in tatom sem se včeraj zvečer odpeljal v Trst. Namenjeni smo bili v kino. Ker pa ni bilo nobenega lepega filma, smo namesto v kino zavili v neko gostilno. Ustavili smo se nekaj časa in šli potem na Općine. Tudi na Općinah niso igrali lepega filma, zato smo šli domov.

Na povratku smo sredi ceste zagledali nesrečo. Dva avta sta trčila, zato je bila cesta zaprta. Domov smo se morali vračati skozi Trst. Tudi na Ključu je bila nesreča. Ko sem prišel domov, sem prižgal televizor in gledal res lep film. Očka mi je potem rekel, da smo šli v Trst za nič. Obljubil pa mi je, da me bo drugo nedeljo peljal v kino.

Ervin Košuta
4. r. PROSEK

V KINU

S tetom in bratrcem Davidom sem v nedeljo šel v Trst. Gledat smo šli film »Il ritorno di Zanna bianca«. Film je bil zelo lep. Potem smo šli v bar in pojedli vsak svoj toast. David in jaz sva pila pivo v škatli. Plačala je teta. Iz bara smo šli na avtobusno postajo, a morali smo čakati precej časa. David in jaz sva nagajala. Kasneje sva tudi v avtobusu delala neumnost. Na Ključu sem sam izstopil, teta in David pa sta se peljala na Prosek.

Marko Danieli
4. r. PROSEK

NA IZLETU

Včeraj sem bila v Miljah. Pred leti je bil moj oče v bolnici v Ankaranu, zato smo se

odpeljali še tja, da smo si ogledali morje in bolnico, ker je hotel moj oče videti, če je ostalo vse tako, kakor je bilo pred štirimi leti. Odpeljali smo se potem z avtom v hotel Zušterna.

Med kosiom sva z bratom venomer hodila ven in noter. Zunaj sva ves čas tekala in kričala. Brat je hotel, da ga ves čas lovim, in ko sem se hotela vrniti v jedilnico, je začel jokati. Hotel je, da ostanem zunaj. Po kosiu smo se odpeljali v Portorož, kjer smo gledali izložbe. V slaščičarni smo popili kavo. Ko smo šli mimo neke izložbe, je začel brat jokati, ker je hotel, da mu mama kupi igračo. Ker je Erik še sitnaril, se je mama naveličala, ga spravila v avto in odpeljali smo se domov.

Ingrid Zorn
4. r. PROSEK

DOMA PRI BABICI

Včeraj popoldne sem po kosiu šel z mamo k babici in dedu na Križado. Doma je bila sama babica. Vprašal sem jo, kje je ded, in odgovorila mi je, da je šel v gostilno igrat karte. Prosil sem mamo, če me pusti k dedu, a mi ni dovolila. Rekla mi je, naj rajši kaj berem. Ko sem se naveličal branja, sem sedel pred televizor. Na spored je bilo nadaljevanje filma »Grof Montecristo«. Ko se je končal spored, je prišel domov ded. Kasneje je prišel tudi očka. Vprašal sem ga, kje je bil, in odgovoril mi je, da je gledal nogometno tekmo.

Ob sedmih smo se z avtomobilom odpeljali domov. Mama je hitro skuhalo večerjo in potem smo šli spat.

David Furlan
4. r. PROSEK

V PREDJAMSKEM GRADU

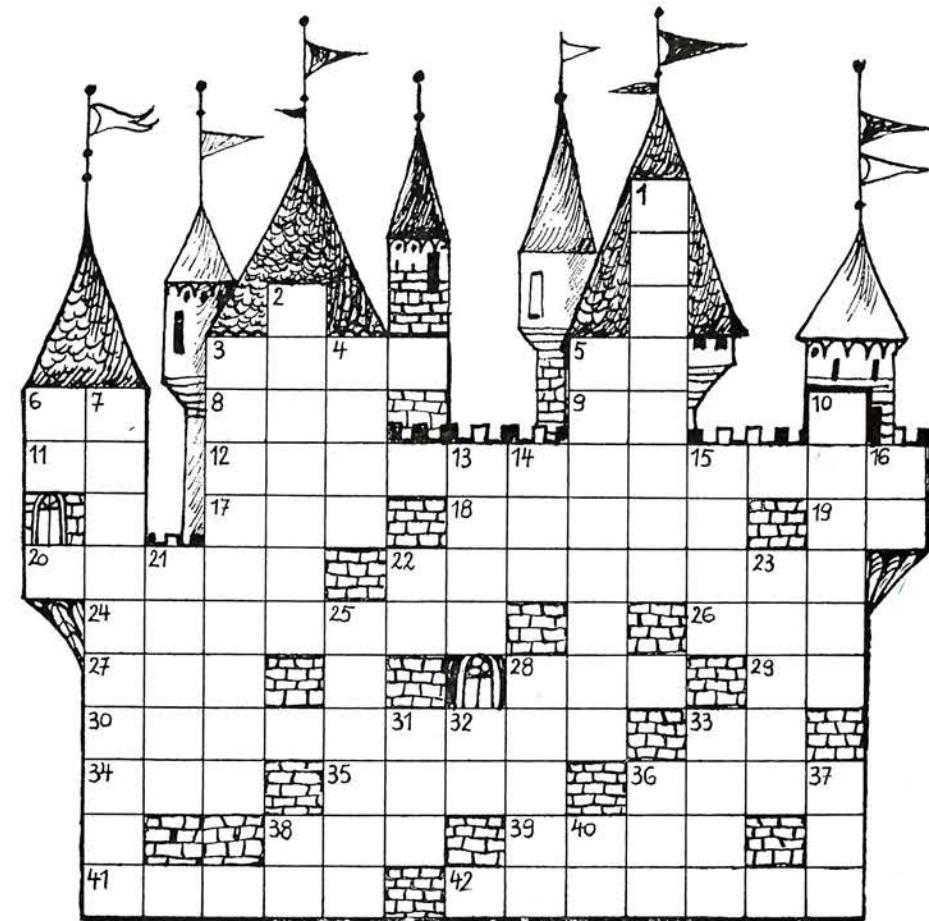
Predjamski grad stoji pri Postojni. Sezidan je prav v skali. Prvi del gradu je bil sezidan pred približno 1200 leti. Je zelo zanimiv. V nedeljo smo v Predjamski grad šli mama, tata, Damir, Mirjana in jaz. Ogledal smo si ga v spremstvu nekega gospoda. Videli smo mnogo lepih reči. V notranji jami so leteli netopirji. Bilo jih je dosti. Netopirje sem videl takrat prvič.

Ko smo se vračali iz gradu, smo v prostoru, kjer je bila nekoč tiskarna, srečali Tamara, Saro in njune starše. Damir, Mirjana in jaz smo se razveselili. Toda veselje je kmalu minilo, ker si oni niso še ogledali gradu, zato smo se morali ločiti. Blizu Predjamskega gradu smo si ogledali tudi malo cerkvico. Prav tedaj je bila maša. Bilo je mnogo več ljudi, kakor pri maši na Konotovelu.

Tanja Starc
4. r. PROSEK

Za listre glave

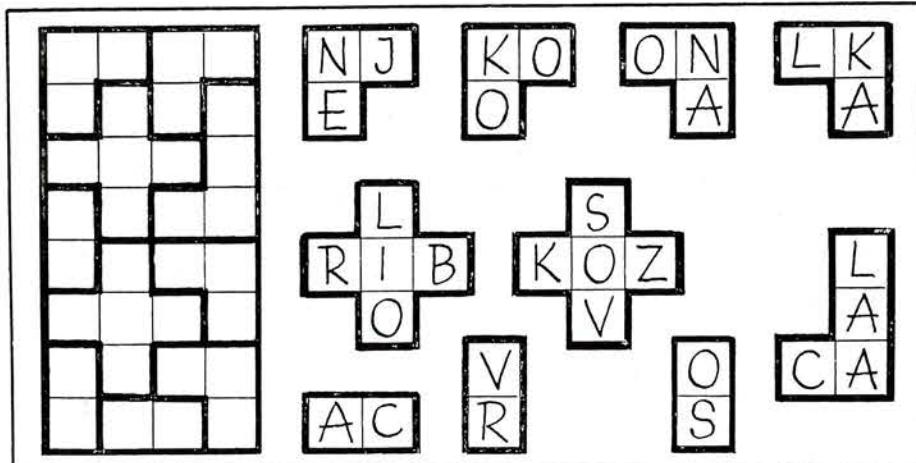
KRIŽANKA »GRAD«

Vodoravno: 3. vrsta majhnega konja, 5. upanje, 6. okrajšava za opomba, 8. osebni zaimek, 9. krajski izraz za njega, 11. italijanska nikalnica, 12. prebivalci velikega slovenskega mesta, 17. tibetansko govedo, 18. evropska dežela, 19. avtomobilска oznaka Gorice, 20. ognjenik, ki je uničil Pompeje, 22. obdelovalci vrtov, 22. koščeni del človeškega telesa, 26. delec z električnim nabojem, 27. JPI, 28. vrtna lopa, 29. oznaka za vozila iz Sarajeva, 30. nočne živali, ki imajo nekakšen radar, 33. osebni zaimek, 34. glagol gibanja, 35. domače živali, ki nam dajejo volno, 36. zala, čedna, 38. pod, 39. pojavi se nam, če nismo prepričani v kaj, 41. posedovati, 42. slikati, mazati z barvami.

Napivčno: 1. deklica, ki pogosto zaspri, 2. plahta, rjuha, 3. dati poljub, 4. uk, učenje, 5. nasprotno od prižgati, 6. osebni zaimek, 7. komandanti, 10. bolezen v grlu, davica, vnetje mandeljnov in žrela, 13. italijanska denarna enota, 14. kratica za Jugoslovansko radio - televizijo, 15. čarobna dejanja, čarovnije, 16. kratica za Izvršni odbor, 21. spet, 22. VJ, 23. moško ime, 25. glavno mesto dežele Campanije, 28. roparka ptica, 31. kraješe ime za Ivana, 32. RC, 33. nasprotno od svetloba, 36. zasledovanje, lovljenje, 37. vprašalnica, 38. telegraf in telefon, 40. avtomobilска oznaka Verone.

SESTAVLJANKA

Sestavi vseh deset likov v pravokotnik na levi tako, da boš v vodoravnih vrstah dobil imena osmih živali.

REŠITVE UGANK IZ. 1. ŠTEVILKE

SLIKOVNI MAGICNI LIK - Navpično in vodoravno: 1. škrat, 2. krava, 3. vrat, vrata, 4. klop, kravata, 5. oko, 6. solata, 7. kot, 8. top.

PREMIKALNICA - V treh navpičnih vrstah dobiš imena: klop, miza, stol.

ZLOGOVNICA - 1. čokolada, 2. Evrazija, 3. Hamburg, 4. ošabnost, 5. skakalec, 6. lastovka. V prvih dveh navpičnih vrstah dobiš ime: Čehoslovaška.

**Rešitve ugank pošljite čimprej na Uredništvo GALEBA: Lojze Abram,
Ul. G. Amendola 12 - 34134 Trst.**

REŠITVE SO POSLALI: Nataša Peric, Klarisa Legiša, Suzana Briščak, 4. r. ŠEMPOLAJ. Darja Bertocchi, Erika Košuta, Tamara Pahor, Aleš Roncelli, Pavla Gruden, Danjela Žetko, Jasna Tomšič, Igor Gombač, Helena Maver, 4. in 5. r. DONADONI. Ingrid Petaros, Dejan Gregori, 5. r. BAZOVICA. Ivan Perčič, Niki Filipovič Grčič, Pavel Sardoč, Sonja Levstik, Jadranka Košuta, 2., 4. in 5. r. OPČINE. Norina Dobrilla, Tanja Kuret, Sidonija Berdon, 4. in 5. r. RICMANJE. Ivan Legiša, Mirela Švara, Marina Frandolič, ŠTIVAN. Natalija Grgič, Marko Kralj, 3. r. GROPADA. Martina Kafol, 5. r. SV. IVAN. Marta Cerkvenik, 4. r. ŠKEDENJ. Barbara Žetko, 5. r. ROJAN. Marko Leghissa, Tatjana Legiša, Katerina Leghissa, 3., 4. in 5. r. DEVIN. Teo Kralj, 4. r. TREBČE. Igor Bogatec, Ivan Rebula, 3. in 4. r. SESLJAN. Kristina Rebula, 2. r. NABREŽINA. Emanuela Trampuž, 4. r. MAVHINJE. Stojan Parovel, 4. r. BORŠT. Tanja Kuret, 1. r. sr. š. SV. JAKOB. Robert Moimas, 4. r. SLIVNO.

NAGRADE DOBIJO: Ivan Legiša, ŠTIVAN. Natalija Grgič, 3. r. GROPADA. Klarisa Legiša, 4. r. ŠEMPOLAJ. Marta Cerkvenik, 4. r. ŠKEDENJ. Teo Kralj, 4. r. TREBČE.

CENA 250 LIR